

מרכז הסובב הימי

חדר התצוגה וההדרכה של שמורת טבע חוף דור-הבונים שוכן בצד רחבת החניה המרכזית של השמורה. המרכז פועל בעיקר בשבתות ובאירועים, וניתנות בו הדרכות על הסובב הימי בדגש על יונקים ימיים, על התאמתם לחיים בים ועל הסכנות המרחפות עליהם. במרכז מוצג סרט על יונקים ימיים, על החוף ועל חשיבות השמירה על נקינותו. הפעילות ניתנת ללא תשלום נוסף על דמי הכניסה.

הסיוור מתחיל מרחבת החניה המרכזית, מקום שבו רשות הטבע והגנים מפעילה מזנון, מרכז הסברה ושירותים. נצא צפונה ונעשה את דרכנו לחוף. אנו עוברים דיונה יפה ולבנה, שבה נגלה צמחיית חולות חוף אופיינית כגון חבצלת החוף, ציפורנית החולות ולפופית החוף. צמחים אלה פורחים בלילות הקיץ, אז הרוח שקטה והחרקים המאביקים יכולים לעסוק במלאכתם באין מפריע. לאחר כ-500 מטר, מעבר לשפך הבלתי מורגש כמעט של נחל מהר"ל, נחה על משכבה ספינת הדיג נץ, שטבעה בשנת 1970 סמוך לחוף. תושבי האזור מכנים קטע זה של החוף בשם "חוף נץ", על שם הספינה. לפנינו עוד כקילומטר וחצי של צעידה נעימה צפונה לאורך החוף, עד לתל נאמי - גבעת כורכר הבולטת מן החוף ויוצרת מעין חצי אי. מראש הגבעה אפשר להשקיף על מבצר עתלית. התל נושג בעיקר באלף השני לפנה"ס וייתכן כי שפך נחל מערות, כקילומטר מצפון לכאן, שימש את יושביו כמעגן. הממצאים שהתגלו בחפירות באתר מלמדים על יישוב שקיים קשרי מסחר עם קפריסין ועם יוון. מכאן לא נותר לנו אלא לשוב לנקודת המוצא בדרך שבה באנו.

חוף סלעי צילום רן פרץ

המסלול עובר דרך כמה נקודות עניין:

אל מפרץ הצדפים: מרחבת החניה הדרומית צועדים מערבה בשביל מסומן אדום. השביל מגיע לאחר כ-200 מטר ל"מפרץ הצדפים" - מפרצון נחמד למראה שבעבר, כשהיה מרופד צדפים, אכן הצדיק את שמו. אל דאגה, הצדפים לא נעלמו מהחוף אלא רק עברו דירה. מעט מזרז למפרץ נמצאת מרפסת תצפית קטנה הצופה על נופי הכרמל ועל המפרצים היפים הבונים את השמורה.

המערה הכחולה: עוד כמה צעדים דרומה ואנו במפרצון שזכה לשם "המערה הכחולה". ואמנם, בעיקר לקראת שקיעה, תוכלו לחזות בקרני השמש האלכסוניות היוצרות במים גוונים כחלחלים. "המערה הכחולה" היא אחת מנקיקים רבים שפרצו גלי הים ברכס הכורכר. כורכר הוא סלע שנוצר מדיונות חול ש"התאבנו" בתהליכים של ליכוד גרגירי החול על ידי גיר. מקור הגיר הוא בשברי קונכיות של רכיכות יבשות, בשברי צדפים ובאבק שנישא ברוח ושקע על הדיונות. כשיורד גשם, הגיר מומס ומתגבש מחדש תוך כדי ליכוד גרגירי החול לסלע. מכאן שכורכר הוא סלע שנוצר אצלנו אך ורק ליד חוף הים.

מפרץ הצדפים "האמיתי": השביל פונה מעט מזרחה ומגיע למפרץ נוסף. דווקא במפרץ זה תגלו צדפים רבים. על פי כללי ההתנהגות בשמורות טבע, שכדאי לאמצעם גם במקומות אחרים, אין ללקט צדפים, שהם ערך טבע מוגן, אלא להשאירם במקומם. במקום זה אפשר לפנות שמאלה ולשוב לרחבת החניה. אפשר גם להמשיך עוד כ-300 מטר דרומה כדי לצפות בחרטום ספינה טבועה ורק אז לשוב לנקודת המוצא בשביל מסומן ירוק. בדרך נעלה לראש של גבעת כורכר. בגבעת הכורכר החשופות לים צומחת צמחייה שעמידה לטיפות הרסס המלוחות שהרוחות מביאות איתן. כזה הוא, למשל, הצמח עדעד כחול, הצומח ברכס בהמוניו. עלי הגביע שלו נותרים על גבעול הפריחה במשך חודשים רבים ומקשטים את החוף בצבע כחול.

מסלול 2: לא סתם חוף של חול

אורך: כ-2 ק"מ לכל כיוון. מסלול הלוך וחזור.
משך הטיול: שעה וחצי עד שעתיים.
נקודת מוצא וסיום: רחבת החניה של חניון הלילה (חניה צפונית).
דרגת קושי: משפחות.
ציוד: נעליים להליכה במים, מים, כובע.

כחול ואדום בחוף הבונים

טיול לעת שקיעה בין נקיקי הכורכר, כשהשמש האדומה שוקעת בים הכחול, מאיר את שמורת טבע חוף דור-הבונים באור ייחודי ותומך בטענה כי זהו החוף היפה בישראל
כתב: יעקב שקולניק

שמורת טבע חוף דור-הבונים. לטייל בין מפרצים וחוף חולי יפהפה צילום רן פרץ

אמיר שפיר, מנהל השמורה, "הטבלאות בנויות משילוב של בליה עם התיישבות של כמה מיני חלזונות ייחודיים, בראשם צינורן בונה ושילשולן משולש. מינים אלה יוצרים 'מעקה' בשפת הטבלה, שמאפשר קיום בבתי גידול שונים וייחודיים. כיום כמעט איננו מוצאים עדות למינים חיים אלה, והמשך קיום המבנה הייחודי הזה נמצא בסכנה".

איך מגיעים? מכביש החוף הישן (כביש 4) פונים מערבה לעבר מושב הבונים. הכביש עובר בגשר מעל כביש 2. ליד מושב הבונים פונים מערבה בדרך עפר וחוצים את מסילת הברזל (בצד המסילה נמצא אתר הנצחה לבני כיתה ז' מבית הספר ברנר בפתח תקווה, שנספו בתאונה במקום). במרחק קצר משם נמצאת רחבת החניה הדרומית של השמורה - שממנה יוצא מסלול הטיול הראשון. המסלול השני יוצא מרחבת החניה המרכזית.

מסלול 1: בין המפרצים

אורך: כ-2.5 ק"מ. המסלול מעגלי.
משך הטיול: שעה עד שעה וחצי.
נקודת מוצא וסיום: רחבת החניה הדרומית.
דרגת קושי: משפחות.
ציוד: נעליים להליכה במים, מים, כובע.

שרידי ספינת הדיג נץ צילום דותן רותם

רוב רובם של חופי ישראל לאורך הים התיכון עשויים חול. רק במקומות בודדים הגלים מתנפצים היישר אל סלעי כורכר ויוצרים מראה מרהיב של מפרצים ונקיקים. כזו היא רצועת החוף בשמורת טבע חוף דור-הבונים, הנחשבת לרצועת החוף המפורצת ביותר בישראל. הפעולה המתמשכת של הגלים מכרסמת בחזית רכס הכורכר ו"ליטוף" הגלים החוזרים מותיר אחריו משטחים מפולסים, הידועים בשם "טבלאות גידוד". זהו בית גידול מיוחד, שתנאי החיים בו משתנים בצורה קיצונית במשך היממה; בעת הגאות טבלאות הגידוד מוצפות במים ואילו בזמן השפל הן חשופות לאוויר העולם. "שמורת טבע חוף דור-הבונים נועדה, בין השאר, לשמר את טבלאות הגידוד ברכס הכורכר, שהוא סלע נדיר בעולם", אומר